

حقوق جزای عمومی

ویژه دانشجویان رشته حقوق و داوطلبان آزمونهای ورودی

کارشناسی ارشد، دکتری، وکالت و قضاوت و سردفتری اسناد رسمی

شامل درس

نکته

تست

مؤلف: زهرا داستان

زمستان ۱۳۹۵

سرشناسنامه : زهرا داستان .
عنوان و نام پدیدآور : حقوق جزای عمومی / زهرا داستان.
مشخصات نشر : شیراز، رخشید ، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری : ۳۰۰ ص.
وضعیت فهرست نویسی : فیپا.
موضوع : درس ، نکته و تست حقوق جزا.
رده بندی دیویی : ۳۰۰ ج ۱.

حقوق جزای عمومی

زهرا داستان

نشر رخشید
چاپ اول : سال ۱۳۹۳
شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
نظارت : مهندس شهرام کرمی و مهندس علی اکبر نکوفر
مسئول فنی : لیلا بعاج زاده
طرح جلد : مریم مظفری
قیمت : ۱۸۰۰۰ تومان
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۲۳-۰۵-۲
ISBN: 978-600-5723-05-2

آدرس : شیراز - مؤسسه آموزش عالی آزاد فاضل
تلفن : ۰۷۱-۳۲۳۵۳۰۱۶ / ۰۷۱-۳۲۳۵۹۹۰۲

دانشجوی گرامی

حضور در کلاس‌های موسسه فاضل بدلیل حل مسائل متنوع، ارتباط زنده و دو طرفه بین دانشجو و استاد، قرار گرفتن در جو کنکور، ایجاد انگیزه رقابت، رفع اشکالات دانشجو و آزمون‌های کلاسی که ضمن آن از میزان آمادگی خود مطلع می‌شوید انتخابی است که نمی‌توان آنرا با مطالعه یک یا چند کتاب مقایسه کرد.

شرکت در کنکورهای هماهنگ کشوری موسسه فاضل به شما این امکان را می‌دهد که جایگاه واقعی خود را در رتبه بندی کشوری بیابید چرا که علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد.

مزایای استفاده از این کتاب:

- بررسی جامع و کامل و تشریح مواد ۱ تا ۱۵۸ قانون مجازات اسلامی (کلیات حقوق جزا) همراه با متن مواد
- بررسی جامع و کامل قوانین خاص همراه با متن مواد به صورت نموداری
- ارائه نکات بصورت طبقه بندی شده
- نمونه تست های کنکورهای سال های گذشته و تالیفی در پایان هر مبحث

پیش‌گفتار

کتاب حاضر تجربه سال‌ها مطالعه، تحقیق و بررسی تمام کتب مرجع در حقوق جزا و ماه‌ها گردآوری و نگارش مطالب آن می‌باشد. در این کتاب شرح کامل و جامع از مواد قانون جزا، به‌صورت جدول و نمودار ارائه شده است. بدین صورت که نیاز استفاده‌کنندگان را از جست و جو و رجوع به سایر قوانین برطرف می‌نماید.

روش مورد استفاده در این کتاب بدین صورت است که پس از مطالعه مواد قانونی مربوط به هر فصل، جداول مربوطه به دقت مطالعه شود و سپس برای تثبیت مطالب مذکور، نکات و تست‌های طبقه‌بندی شده بصورت جمع‌بندی و مرور مورد استفاده قرار گیرد.

سخن مولف

با سپاس بی پایان از پرودگام که توان گام برداشتن در راه علم را در من قرار داد. ضمن روزآمد شدن قانون مجازات اسلامی، ضرورت ایجاب می کرد که کتابی منطبق با مقررات جدید، نگارش یابد. این تغییرات که در کلیات حقوق جزا پیرنگ تر است ضرورت تحلیل مواد اولیه قانون مجازات اسلامی را بیشتر می کند. در این کتاب سعی بر این است که ضمن آسان سازی مواد قانونی و نگارش مواد در قالب نمودار و نکات و تستهای طبقه بندی شده گامی موثر برای کاهش دغدغه های داوطلبان آزمونهای حقوقی در جهت تثبیت هر چه بهتر مطالب جدید برداشته شود.

در قانون جدید مجازات اسلامی ما با تحولی رو به رشد توأم با رفع اشکالات و ضعفهای قانون روبرو هستیم که گاهی انشاء ثقیل مواد قانونی، درک نیت قانونگذار را دشوار ساخته است. بنابراین بیان ساده متن مواد قانونی و حتی خلاصه کردن مواد بصورت نمودار، کمک شایان توجهی در تثبیت مطالب برای دانشجویان حقوق خواهد بود.

با توجه به وجود اختلاف نظرهای فراوان در زمینه حقوق یقیناً این کتاب هم خالی از ایراد نخواهد بود. لذا از خوانندگان عزیز و صاحب نظران در زمینه حقوق جزا انتظار می رود نظرات و انتقادات خود را برای رشد کیفی این کتاب دریغ نکرده و نگارنده را در جهت ارتقاء سطح کیفی این کتاب یاری رسانند. امید است که این کتاب در کنار سایر کتابهای موفق در زمینه حقوق جزا، منطبق با قانون مجازات اسلامی جدید، تا حدودی کمبود وجود منابع را در این زمینه جبران کند.

همچنین در پایان بر خود لازم می دانم از دوستان و عزیزانی که مرا در راه نگارش این کتاب یاری رساندند سپاسگذاری نمایم. لذا از همکار محترم جناب آقای دکتر علیرضا نوبهاری طهرانی که ویرایش علمی و ادبی این کتاب را بر عهده گرفتند و همچنین سرکار خانم لیلا بعاج زاده و سرکار خانم سمیرا زارع که در ویرایش شکلی این کتاب مرا یاری کردند تقدیر و تشکر می نمایم.

تقدیم به پدر و مادر عزیزم

که معجزه حضورشان مرا در تحمل مرور عقربه‌ها، صبورتر کرد

و

طعم گس فصلها را برایم شیرین کرد.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات
۱	مبحث اول : جرائم و مجازات ها
۱۶	مبحث دوم : قلمرو اجرای قوانین جزایی در مکان
۲۸	مبحث سوم : قلمرو اجرای قوانین جزایی در زمان
۳۱	مبحث چهارم: قانونی بودن جرائم و مجازات ها و دادرسی کیفری
	فصل دوم : مجازات ها
۳۴	مبحث اول: مجازات های اصلی
۴۱	مبحث دوم : مجازات های تکمیلی
۴۲	مبحث سوم: مجازات های تبعی
۵۸	مبحث چهارم : نحوه تعیین و اعمال مجازات ها
۶۴	مبحث پنجم : تخفیف مجازات و یا معافیت از آن
۷۳	مبحث ششم : تعویق صدور حکم
۸۲	مبحث هفتم : تعلیق اجرای مجازات
۹۳	مبحث هشتم : نظام نیمه آزادی
۹۷	مبحث نهم : نظام آزادی مشروط
۹۹	مبحث دهم : نظارت الکترونیک
۱۰۴	مبحث یازدهم : مجازات های جایگزین حبس
۱۱۷	مبحث دوازدهم : مجازات ها و اقدامات تامینی و تربیتی اطفال ونوجوانان
	فصل سوم : سقوط مجازات
۱۲۶	مبحث اول : عفو
۱۳۱	مبحث دوم : نسخ قانون
۱۳۴	مبحث سوم : گذشت شاکی
۱۴۳	مبحث چهارم : مرور زمان
۱۵۳	مبحث پنجم : توبه
۱۶۰	مبحث ششم : اعمال قاعده درأ
	فصل چهارم : جرائم
۱۶۳	مبحث اول : شروع به جرم
۱۷۲	مبحث دوم : شرکت در جرم
۱۷۸	مبحث سوم : معاونت در جرم

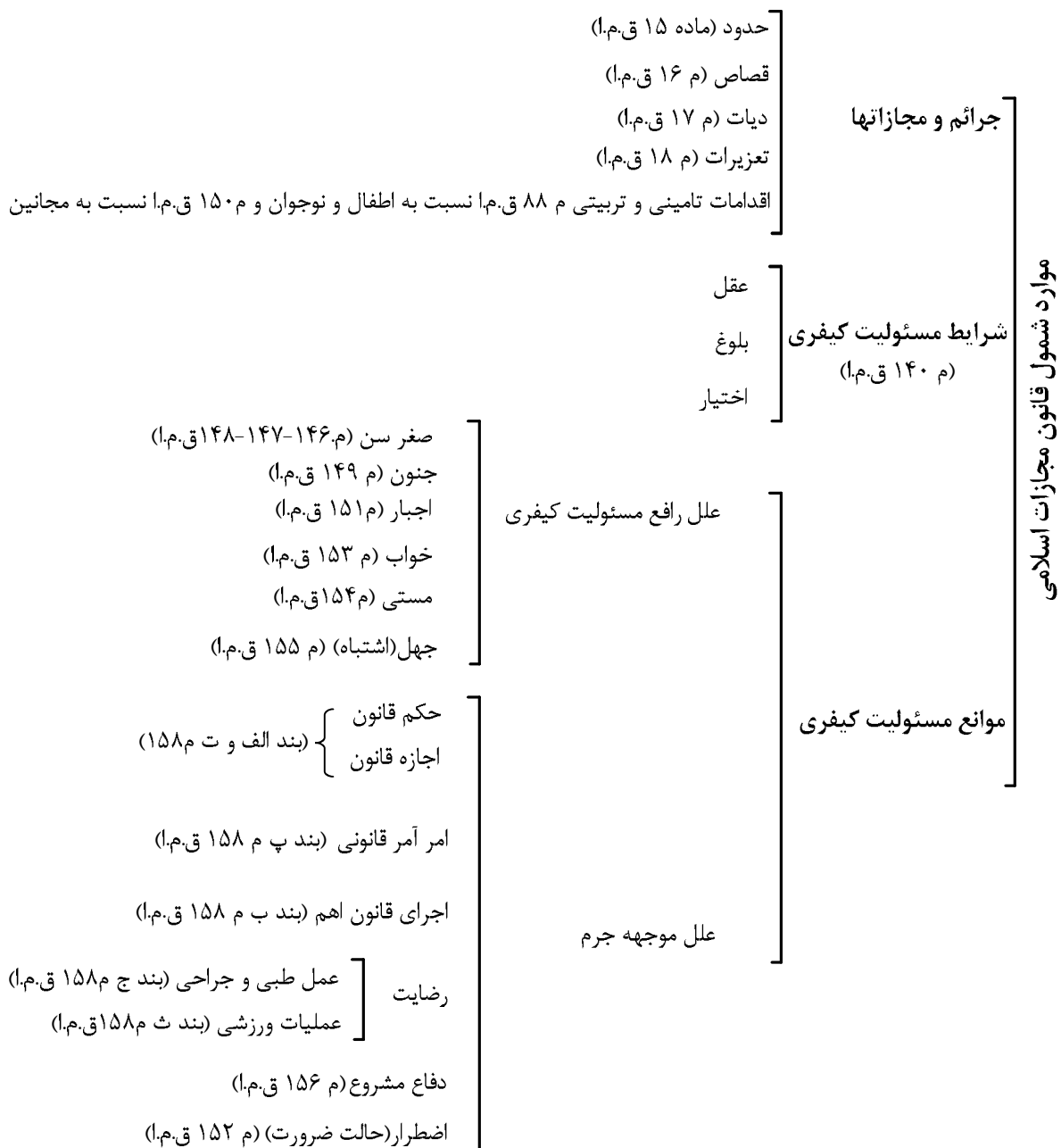
۱۸۸	مبحث چهارم : سردستگی گروه مجرمانه سازمان یافته
۱۹۳	مبحث پنجم : تعدد جرم
۱۹۸	مبحث ششم : تکرار جرم
	فصل پنجم : شرایط و موانع مسئولیت کیفری
۲۰۹	مبحث اول : مسئولیت کیفری
۲۱۴	مبحث دوم : موانع مسئولیت کیفری
۲۴۲	پاسخنامه
۲۹۰	جداول جمع بندی موضوعی
۲۹۸	قانون مجازات اخلاالگران در نظام اقتصادی کشور

فصل اول: کلیات

مبحث اول: جرایم و مجازات ها

ماده ۱- قانون مجازات اسلامی مشتمل بر جرائم و مجازات های حدود، قصاص، دیات و تعزیرات، اقدامات تأمینی و تربیتی، شرایط و موانع مسؤولیت کیفری و قواعد حاکم بر آنها است.

موارد شمول قانون مجازات اسلامی

نکات

✓ نکته

اصل قانونی بودن جرایم و مجازات‌ها برای اولین بار به هنگام تنظیم متمم قانون اساسی در سال ۱۳۲۵ قمری در قوانین ایران مورد پذیرش قرار گرفت.

✓ نکته

تفسیر منطقی یا توضیحی یا غایی، بهترین نوع تفسیر است.

✓ نکته

تفسیر قانونی، مهمترین نوع تفسیر است.

✓ نکته

از آنجا که تفسیر قانونی (قانون تفسیری) صرفاً زدودن ابهام از قانون قبل است و قانون جدیدی نیست به گذشته تسری پیدا می کند اما اگر قانونگذار در حین تفسیر، مواد جدیدی تصویب کرد این مواد عطف به ماسبق نمی شود.

✓ نکته

مراحل تفسیر به ترتیب عبارتند: از احراز نظر مقنن - تفسیر مضیق - تفسیر به نفع متهم

✓ نکته

قیاس در قوانین جزایی ممنوع است مگر در خصوص قیاس منصوص العله.

✓ نکته

قوانین و احکام شرعی حدود و قصاص و دیات همواره عطف به ماسبق می شود.

✓ نکته

هر جرمی تابع قانون زمان وقوع همان جرم است.

✓ نکته

در حقوق کیفری ماهوی، اصل بر عطف به ماسبق نشدن قوانین است. (منظور از قانون کیفری ماهوی قانونی است که به پیش بینی جرم، مجازات و حدود مسئولیت مجرم محدود و مربوط می شود.)

✓ نکته

چنانچه در زمان بین تصویب قانون لاحق و تاریخ انتشار و زمان لازم الاجرا شدن آن جرمی اتفاق بیفتد آن جرم تابع قانون سابق است.

..... حقوق جزای عمومی

ملاک تعیین درجه در [۱- اگر مجازات شدیدتر قابل تشخیص باشد ← ملاک تعیین درجه مجازات شدیدتر است. صورت تعدد مجازات ها: ۲- اگر مجازات شدیدتر قابل تشخیص نباشد ← ملاک تعیین درجه مجازات حبس است.

○ مجازات اشخاص حقوقی:

بر اساس تصریح م. ۱۴۳. ق. م. ا. مصوب ۱۳۹۲ در مسئولیت کیفری اصل بر مسئولیت شخص حقیقی است و شخص حقوقی در صورتی دارای مسئولیت کیفری است که **نماینده قانونی شخص حقوقی** به نام شخص حقوقی یا در راستای منافع شخص حقوقی مرتکب جرم شود.

ماده ۲۰- در صورتی که شخص حقوقی براساس ماده (۱۴۳) این قانون مسؤوّل شناخته شود، با توجه به شدت جرم ارتكابی و نتایج زیان بار آن به یک تا دو مورد از موارد زیر محکوم می شود، این امر مانع از مجازات شخص حقیقی نیست:

الف- انحلال شخص حقوقی

ب- مصادره کل اموال

پ- ممنوعیت از یک یا چند فعالیت شغلی یا اجتماعی به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال

ت- ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه به طور دائم یا حداکثر برای مدت پنج سال

ث- ممنوعیت از اصدار برخی از اسناد تجاری حداکثر برای مدت پنج سال

ج- جزای نقدی

چ- انتشار حکم محکومیت به وسیله رسانه ها

تبصره- مجازات موضوع این ماده، در مورد اشخاص حقوقی دولتی و یا عمومی غیر دولتی در مواردی که اعمال حاکمیت می کنند، اعمال نمی شود.

ماده ۲۱- میزان جزای نقدی قابل اعمال بر اشخاص حقوقی حداقل دو برابر و حداکثر چهار برابر مبلغی است که در قانون برای ارتكاب همان جرم به وسیله اشخاص حقیقی تعیین می شود.

ماده ۲۲- انحلال شخص حقوقی و مصادره اموال آن زمانی اعمال می شود که برای ارتكاب

مبحث دوم: مجازات تکمیلی

مجازات‌ای است که در تکمیل مجازات اصلی مورد حکم قرار می‌گیرد.

ماده ۲۳- دادگاه می‌تواند فردی را که به حد، قصاص یا مجازات تعزیری از درجه شش تا درجه یک محکوم کرده است با رعایت شرایط مقرر در این قانون، متناسب با جرم ارتكابی و خصوصیات وی به یک یا چند مجازات از مجازات‌های تکمیلی زیر محکوم نماید:

الف- اقامت اجباری در محل معین

ب- منع از اقامت در محل یا محل‌های معین

پ- منع از اشتغال به شغل، حرفه یا کار معین

ت- انفصال از خدمات دولتی و عمومی

ث- منع از رانندگی با وسایل نقلیه موتوری و یا تصدی وسایل موتوری

ج- منع از داشتن دسته چک و یا اصدار اسناد تجارت

چ- منع از حمل سلاح

ح- منع از خروج اتباع ایران از کشور

خ- اخراج بیگانگان از کشور

د- الزام به خدمات عمومی

ذ- منع از عضویت در احزاب، گروه‌ها و دستجات سیاسی یا اجتماعی

ر- توقیف وسایل ارتكاب جرم یا رسانه یا مؤسسه دخیل در ارتكاب جرم

ز- الزام به یادگیری حرفه، شغل یا کار معین

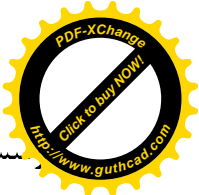
ژ- الزام به تحصیل

س- انتشار حکم محکومیت قطعی

تبصره ۱- مدت مجازات تکمیلی بیش از دوسال نیست مگر در مواردی که قانون به نحو دیگری مقرر نماید.

تبصره ۲- چنانچه مجازات تکمیلی و مجازات اصلی از یک نوع باشد، فقط مجازات اصلی مورد حکم قرار می‌گیرد.

تبصره ۳- آیین نامه راجع به کیفیت اجرای مجازات تکمیلی ظرف شش ماه از تاریخ لازم الاجراء شدن این قانون توسط وزیر دادگستری تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.

مبحث چهارم: نحوه تعیین و اعمال مجازات ها

راجع است به نحوه اعمال و اجرای مواد ۱۴ تا ۲۶ قانون مجازات اسلامی است.

ماده ۲۷- مدت حبس از روزی آغاز می شود که محکوم، به موجب حکم قطعی لازم الاجراء حبس می گردد. در صورتی که فرد، پیش از صدور حکم به علت اتهام یا اتهاماتی که در پرونده مطرح بوده بازداشت شده باشد، مدت بازداشت قبلی در حکم محاسبه می شود. در صورتی که مجازات مورد حکم، شلاق تعزیری یا جزای نقدی باشد، هر روز بازداشت، معادل سه ضربه شلاق یا سیصد هزار (۳۰۰,۰۰۰) ریال است. چنانچه مجازات متعدد باشد به ترتیب نسبت به حبس، شلاق و جزای نقدی محاسبه می گردد.

ماده ۲۸- کلیه مبالغ مذکور در این قانون و سایر قوانین از جمله مجازات نقدی، به تناسب نرخ تورم اعلام شده به وسیله بانک مرکزی هر سه سال یک بار به پیشنهاد وزیر دادگستری و تصویب هیأت وزیران تعدیل و در مورد احکامی که بعد از آن صادر می شود لازم الاجراء می گردد.

ماده ۲۹- هرگاه بازداشت بدل از جزای نقدی توأم با مجازات حبس باشد بازداشت بدل از جزای نقدی از تاریخ اتمام حبس شروع می شود که از حداکثر مدت حبس مقرر در قانون برای آن جرم بیشتر نیست و در هر حال مدت بازداشت بدل از جزای نقدی نباید از سه سال تجاوز کند.

ماده ۳۰- منع از اشتغال به شغل، کسب، حرفه یا کار معین مستلزم لغو جواز کار یا پروانه کسب، حرفه یا کار است مشروط به اینکه جرم به سبب اشتغال به شغل، کسب، حرفه یا کار ارتکاب یابد یا آن اشتغال وقوع جرم را تسهیل نماید.

ماده ۳۱- منع از رانندگی و تصدی وسیله نقلیه موتوری مستلزم ابطال گواهینامه و ممنوعیت از درخواست مجدد است.

ماده ۳۲- منع از اصدار چک مستلزم ابطال برگه های سفید دسته چک و انسداد حساب جاری و ممنوعیت از درخواست مجدد افتتاح حساب جاری است.

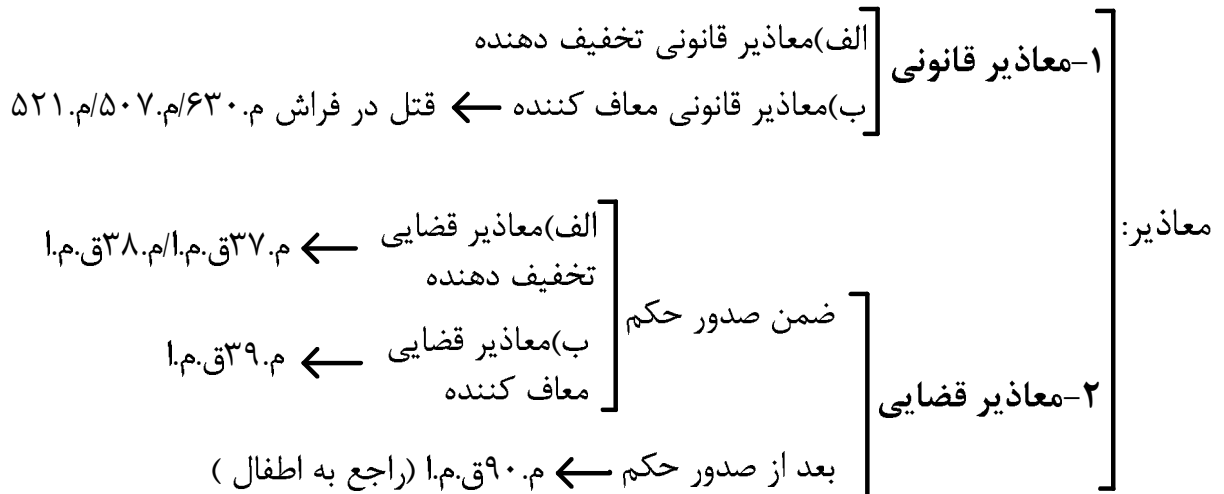

مبحث پنجم: تخفیف مجازات و یا معافیت از آن

در رسیدگی های قضایی گاه با عواملی مواجه می شویم که موجب تخفیف مجازات مرتکب یا معافیت او از مجازات می شود از این عوامل تحت عنوان معاذیر یاد می شود.

۱- معاذیر قانونی ← معاذیری است که قانونگذار در مواد قانونی تصریح کرده و بنا به مصالح خاص، مرتکب راقابل مجازات نمی داند یا او را مستحق تخفیف می داند. این نوع از معاذیر راجع به جرم خاصی است و اعمال آن در صورت احراز شرایط مصرحه الزامی است.

۲- معاذیر قضایی ← معاذیری است که بطور کلی پیش بینی شده و راجع به جرم خاصی نیست و اعمال آن در اختیار قاضی است. (حتی اگر جهات تخفیف یا معافیت موجود باشد).

✓ معاذیر قضایی تخفیف دهنده

ماده ۳۷- در صورت وجود یک یا چند جهت از جهات تخفیف، دادگاه می تواند مجازات تعزیری را به نحوی که به حال متهم مناسب تر باشد به شرح ذیل تقلیل دهد یا تبدیل کند:

الف- تقلیل حبس به میزان یک تا سه درجه

ب- تبدیل مصادره اموال به جزای نقدی درجه یک تا چهار

پ- تبدیل انفصال دائم به انفصال موقت به میزان پنج تا پانزده سال

ت- تقلیل سایر مجازات های تعزیری به میزان یک یا دو درجه از همان نوع یا انواع دیگر

..... حقوق جزای عمومی

مبحث هشتم: نظام نیمه آزادی

نظام نیمه آزادی شیوه ای است که بر اساس آن به محکوم اجازه داده می شود خارج از محیط زندان در طول روز به انجام فعالیت های حرفه ای، آموزشی، حرفه آموزی و درمانی بپردازد و بعد از آن به زندان بازگردد.

ماده ۵۶- نظام نیمه آزادی، شیوه ای است که بر اساس آن محکوم می تواند در زمان اجرای حکم حبس، فعالیت های حرفه ای، آموزشی، حرفه آموزی، درمانی و نظایر اینها را در خارج از زندان انجام دهد. اجرای این فعالیت ها زیر نظر مراکز نیمه آزادی است که در سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی و تربیتی تأسیس می شود.

ماده ۵۷- در حبس های تعزیری درجه پنج تا هفت دادگاه صادر کننده حکم قطعی می تواند مشروط به گذشت شاکی و سپردن تأمین مناسب و تعهد به انجام یک فعالیت شغلی، حرفه ای، آموزشی، حرفه آموزی، مشارکت در تداوم زندگی خانوادگی یا درمان اعتیاد یا بیماری که در فرآیند اصلاح یا جبران خسارت وارد بر بزه دیده مؤثر است، محکوم را با رضایت خود او، تحت نظام نیمه آزادی قرار دهد. همچنین محکوم می تواند در طول دوره تحمل مجازات در صورت دارا بودن شرایط قانونی، صدور حکم نیمه آزادی را تقاضا نماید و دادگاه موظف به رسیدگی است.

سوالات

۱۹۸- کدامیک از موارد زیر از موجبات صدور قرار موقوفی تعقیب است؟ (تألیفی)

- ۱- عفو خصوصی
- ۲- گذشت شاکی خصوصی در جرم غیر قابل گذشت
- ۳- نسخ مجازات قانونی پس از ارتکاب جرم
- ۴- فوت متهم یا محکوم علیه نسبت به جنبه خصوصی جرم

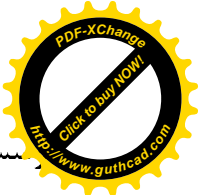
۱۹۹- نسخ مجازات قانونی جرم قبل از صدور حکم موجب (تألیفی)

- ۱- صدور قرار منع تعقیب است
- ۲- صدور قرار منع پیگرد است
- ۳- صدور قرار تعلیق تعقیب است
- ۴- صدور قرار موقوفی تعقیب است

۲۰۰- هر گاه به موجب قانون سابق حکم قطعی لازم الاجرا صادر شده باشد لکن اجرا نشده

باشد. در صورتی که در قانون لاحق حکم بر نسخ قانونی مجازات صادر شده باشد... (تألیفی)

- ۱- قرار موقوفی تعقیب صادر می شود.
- ۲- قاضی اجرای احکام تقاضای توقف اجرا می کند.
- ۳- محکوم می تواند تقاضای اعاده دادرسی کند.
- ۴- حکم قطعی اجرا نمی شود و آثار کیفری آن زایل می شود.

ارتكابی موجب حد یا قصاص یا دیه باشد که در این صورت به حداکثر مجازات معاونت در آن جرم محکوم می‌شود.

۲۶۹- گزینه ۲ صحیح است.

ماده ۱۳۰- هرکس سردستگی یک گروه مجرمانه را برعهده گیرد به حداکثر مجازات شدیدترین جرمی که اعضای آن گروه در راستای اهداف همان گروه مرتکب شوند، محکوم می‌گردد مگر آنکه جرم ارتكابی موجب حد یا قصاص یا دیه باشد که در این صورت به حداکثر مجازات معاونت در آن جرم محکوم می‌شود.

۲۷۰- گزینه ۳ صحیح است.

ماده ۱۳۰- هرکس سردستگی یک گروه مجرمانه را برعهده گیرد به حداکثر مجازات شدیدترین جرمی که اعضای آن گروه در راستای اهداف همان گروه مرتکب شوند، محکوم می‌گردد.

۲۷۱- گزینه ۱ صحیح است.

تبصره ماده ۱۳۰- گروه مجرمانه عبارت است از گروه نسبتاً منسجم متشکل از سه نفر یا بیشتر که برای ارتكاب جرم تشکیل می‌شود یا پس از تشکیل، هدف آن برای ارتكاب جرم منحرف می‌گردد.

۲۷۲- گزینه ۴ صحیح است.

ماده ۱۳۰

۲۷۳- گزینه ۳ صحیح است.

ماده ۱۳۰-....در محاربه و افساد فی الارض زمانی که عنوان محارب یا مفسد فی الارض بر سردسته گروه مجرمانه صدق کند حسب مورد به مجازات محارب یا مفسد فی الارض محکوم می‌گردد.

۲۷۴- گزینه ۴ صحیح است.

ماده ۱۳۴- در جرائم موجب تعزیر هرگاه جرائم ارتكابی بیش از سه جرم نباشد دادگاه برای هر یک از آن جرائم حداکثر مجازات مقرر را حکم میکند..... فقط مجازات اشد قابل اجراء است.

۲۷۵- گزینه ۳ صحیح است.

ماده ۱۳۸- مقررات مربوط به تکرار جرم در جرائم سیاسی و مطبوعاتی و جرائم اطفال اعمال نمی‌شود.